

2

Euskararen bizitasun digitala ispiluaren aurrean

Josu Waliño

PuntuEUS Fundazioko zuzendaria

josu@domeinuak.eus

Sarrera-data: 2019-04-28 / Onartze-data: 2019-06-05

Laburpena. Hizkuntza baten bizitasun digitalak bere osasunaren ezinbesteko informazioa ematen digu. Komunikazio kanal nagusi bilakatu da Ingurune Digitala, eta hizkuntzek bertan duten presentzia kontuan hartu beharrekoa da, honen bizitasun digitala ezagutzeko garaian. Euskararen bizitasun digitalari buruz ari garenean, bi eremutan zentratu gaitzke hau neurtu ahal izateko: euskarak ingurune digitalean duen eskaintza eta eskaria. Hau da, zenbat tresna eta eduki eskaintzen dira ingurune digitalean euskaraz, eta zenbat erabiltzen dira hauek. Bi ikuspegi hauek kontuan hartuta, euskararen bizitasun digitala neurtzeko moduan egon gaitzke. Hau guztia oinarri hartuta, artikulua honen helburua euskararen bizitasun digitala ispiluaren aurrean jartzea da: ingurune digitalean euskarak duen eskaria eta eskaintza aurrez aurre jartzea, alegia. • *Hitz gakoak:* *Bizitasun digitala, ingurune digitala, estrategia digitala.*

Abstract. A language's digital health provides key information regarding its overall health. The Digital Environment has become the world's principal channel of communication, and languages' presence in that environment must be taken into account when measuring their digital health. When trying to gauge the digital health of the Basque language, two factors need to be borne in mind: the supply of and the demand for Basque content in the digital environment. In other words, we need to measure how many tools and contents are on offer in Basque in that context, and to what extent they are used. By measuring these two factors we can calculate the digital health of the Basque language. Based on this general principle, the aim of this paper is to analyse the digital health of the Basque language, or in other words, to compare the supply of and demand for Basque in the digital environment. • *Key words:* *Digital health, digital environment, digital strategy.*

SARRERA

I

Hizkuntza baten bizitasun digitalak bere osasunaren ezinbesteko informazioa ematen digu. Komunikazio kanal nagusi bilakatu da Ingurune Digitala, eta hizkuntzek bertan duten presentzia kontuan hartu beharrekoa da, honen bizitasun digitala ezagutzeko garaian. Gaur egun, hizkuntza baten osasuna ezagutzeko ezinbestekoa dugu ingurune digitalean bizi duen egoera ezagutzea.

Kontzeptu hau ez da berria, eta euskararen osasunaz aritzean askotan aipatutako gaia da. Euskararen kasuan ere ez da desberdina: euskarak bere etorkizuna jokoan duela badakigu, eta joko zelaietako bat ingurune digitala dela askotan aldarrikatu dugu. Baina hau esaten dugun bakoitzean, berehala dator galdera: hain garrantzitsua izanik, zein da euskararen egoera ingurune digitalean? Edo beste modu batera esanda, nola-koa da euskararen bizitasun digitala? Galdera honi erantzun mota desberdinak eman ohi zaizkio, askotan unearen arabera desberdin ebaluatuz, agian ez dugulako neurketa objektiborik finkatuta, edo, agian, ez dugulako esparrua behar bezala ezagutzen.

Abiapuntu honetatik, azken hilabeteotan hainbat gunetan azaldu dugu euskarak etorkizuna izango badu ingurune digitalean egoki garatuko duen estrategia digitala ezinbestekoa duela (Waliño, 2018). Eusko Ikaskuntzak aurrena eta ondoren Soziolinguistikaren Klusterrak 2018ko udazkenean antolatutako jardunaldietan azaldutako tesia izan da hori. Bertan, Euskararen Estrategia Digitalaren gakoak honela definitzen genituen:

Euskarak ingurune digitalean bizi duen egoera kontuan hartuta, adostasunean oinarritutako Estrategia Digital baten beharra dago. Euskara ardatz izango duen Estrategia Digitala, honako gakoetan oinarritu beharko litzateke gutxienez:

- Bitartekotza
- Burujabetza teknologikoa
- Edukien garapena
- Sustapena
- Gidaritza

Euskara ardatz izango duen Estrategia Digital propioa garatuz, euskararen bizitasun digitalean eragitea da helburua. Eta bizitasun digitalari buruz ari garenean, bi eremutan zentratu gaitezke hau neurtu ahal izateko: euskarak ingurune digitalean duen eskaintza eta eskaria. Hau da, zenbat tresna eta eduki eskaintzen dira ingurune digitalean euskaraz, eta zenbat erabiltzen dira hauek. Bi ikuspegi hauek kontuan hartuta, euskararen bizitasun digitala neurtzeko moduan egon gaitezke.

***Euskarak
ingurune
digitalean bizi
duen egoera
kontuan hartuta,
adostasunean
oinarritutako
Estrategia
Digital baten
beharra dago.
Euskara ardatz
izango duen
Estrategia
Digitala.***

**Artikulu honen
helburua
euskararen
bizitasun digitala
ispiluaren
aurrean jartzea
da: ingurune
digitalean
euskarak duen
eskaria eta
eskaintza aurrez
aurre jartzea,
alegia.**

Hau modu zuzenean erantzuteko egokiena ikuspegi kuantitatiboan zentratzea litzateke: euskarak ingurune digitalean duen eskaintza zenbatekoa den kuantifikatu, eta eskaria, hau da, erabiltzaile kopurua ere antzera neurtu ahal izatea. Zoritxarrez, errealitatea ez da hain sinplea, eta, ondorioz, kopuru hauek ezin dira modu objektiboan neurtu. Ez daukagu neurtzerik zenbat eduki argitaratzen den sare sozialetan euskaraz, edo erabiltzaileek zenbat webgune bisitatzen dituzten hizkuntza bakoitzean. Datu horiek ez daude eskuragarri, horregatik neurketa kuantitatiboa egitea ez da hain sinplea.

Ondorioz, euskararen bizitasun digitalaren neurketa subjektiboa den heinean, unearen eta balorazioaren arabera erantzuna desberdina izan ohi da: batzuen ustez euskararen egoera ingurune digitalean osasuntsua da, eta horretarako datu eta erreferentzia zehatzak aurkeztu ohi dira. Kontrara, euskararen egoera kezkarria dela pentsatzeko arrazoi eta datuak ere badaude. Bi planteamenduak defendatzeko datuak badaude, baina ez dira objektiboak.

Nik ere, onartu behar dut, ez dudala beti erantzun bera ematen, unearen eta aldaratearen arabera optimistago edo pesimistago sentitzen bainaiz gai honen inguruan, eta, esan bezala, datuen irakurketa subjektiboa den heinean modu batera zein bestera interpretatu ohi dut egoera.

Analogia bat egitera ausartuko naiz: imajina dezagun Euskal Herrian euskarazko kultur eskaintza erdararen parekoa bilakatzen dela: euskaraz argitaratzen den literatura eta musika biderkatzen da, zinematan euskal produkzioak atzeritik etorritakoekin lehiatzen dira, eta azken hauek euskaraz ikusteko aukera ere badugu. Antzerkiak euskaraz zein erdaraz ikusgai daude aretoetan, maila berean. Euskal kulturgintza osasuntsu bat dugu Euskal Herria horretan, kuantitatiboki eskaintza oparoa dago, maila guztietan erdararen parekoa gutxienez. Baina erabiltzaileak ez dira eroso sentitzen: erdara kontsumitzen jarraitzen dute, bertako produkzioa ona izan arren arrotza egiten zaie, atzerriko lanak euskaraz izan arren nahiago dituzte erdaraz kontsumitu, ohituraz erosoago sentitzen direlako. Egoera horretan ere, euskal kulturgintza osasuntsu dagoela ezin esan, eskaintza ona da, eskaria ez hainbeste. Zein da eskaintza oparo horren etorkizuna? Ondorioa industriak markatuko du: zertarako sortu eta itzuli euskaraz ez bada kontsumituko? Zergatik inbertitu euskaraz ez badago publikorik? Inbertsioen norabidea publikoaren eskariak adierazten duenaren baitan geldituko da.

Euskararen bizitasun digitala antzeko moduan neurtu daitekeela esan daiteke. Hau guztia oinarri hartuta, artikulu honen helburua euskararen bizitasun digitala ispiluaren aurrean jartzea da: ingurune digitalean euskarak duen eskaria eta eskaintza aurrez aurre jartzea, alegia. Horretarako,

euskararen bizitasun digitala hiru mailatan baloratzen ahaleginduko naiz: gutxiegi, nahikoa eta gehiegi. Behin hori eginda ondorioak ateratzeko oinarri bat izan dezakegu.

GUTXIEGI

I
Euskara gutxiegi dugu ingurune digitalean. Euskaldunok eremu guztietan nahi dugu euskaraz bizi, baita ingurune digitalean ere: euskarazko edukia kontsumitu sarean, euskarazko bideo-jokotara jolastu, Interneten bilaketak euskaraz egin eta ahots bidezko aginduak euskaraz eman gure autoari. Baina ez dugu horretarako aukerarik euskara ez baitago beste hizkuntzen pare garatua ingurune digitalean.

2016ko udaberrian Euskaltzaindiak “Euskara biziberritzen jarraitzeko erronkak” izeneko ekitaldia antolatu zuen Bilbon. Bertan, “Euskara eta Internet: zortzigarren lurraldea konkistatzen” izeneko ponentzia (Waliño, 2016a) aurkeztu genuen PuntuEUS Fundazioaren izenean eta honakoa adierazten genuen:

“Euskara biziberritzeko erronka berrien inguruko hausnarketa abiatzean, ezin Internet eta komunikazio digitalak alde batera utzi. Andrés Kornai hizkuntzalariak 2013an argitaratutako “Digital language death” ikerketaren arabera munduko hizkuntzen %5 baino ez da erabiltzen Interneten, eta horrek gainerako %95a heriotzara kondenatuko du.

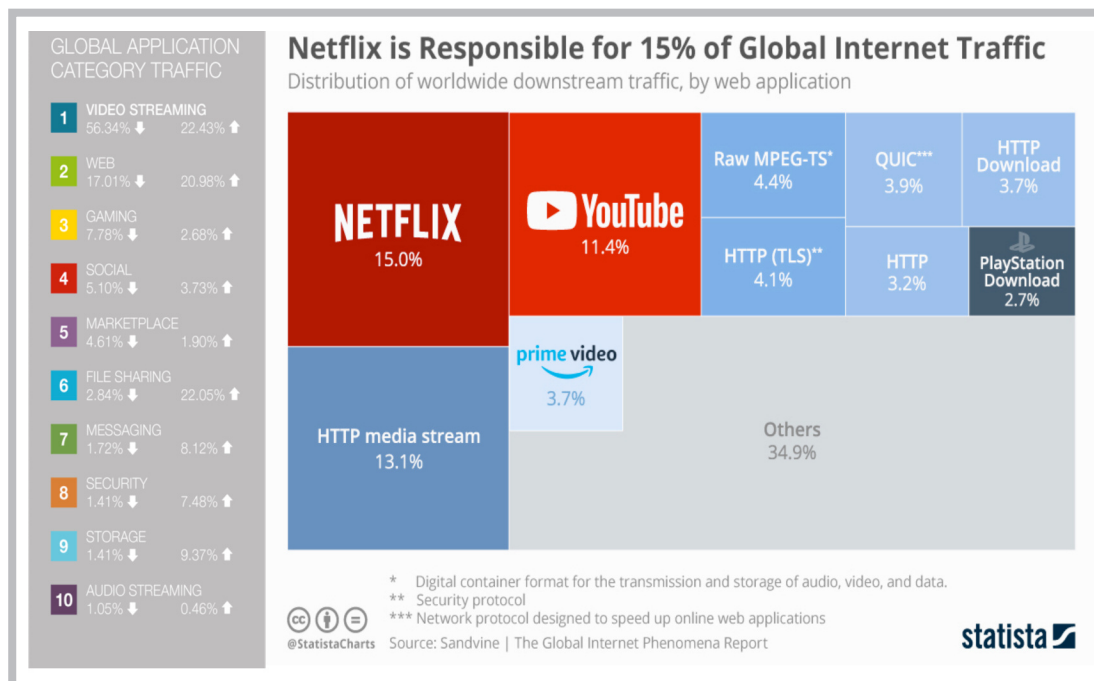
XXI. mendeko komunikazioak sarea du ardatz, eta hizkuntza bat bertan egotea ez da nahikoa bere desagerpen digitala ekiditeko. (...) Euskararekiko konpromiso digitala zabaltzea ezinbestekoa da gaur egun dugun %17ko erabilera tasa gainditu eta euskararen presentzia sarean indartzeko.” [Waliño, 2016a]

PuntuEUS Behatokiaren (PuntuEUS Fundazioa, 2018) arabera 2017. urtean %16koa izan da euskararen erabilera Interneten, hau da, Euskal Herriko webgune guztiak aintzat hartuz gero, euskarazko edukia duten webguneak 26.663 dira, guztien % 16 bataz beste. Kaleko erabilera baino zerbait gehiago, baina ez asko, euskararen kale erabilera %12,6koa baita azken neurketaren Altunaren arabera (Altuna, 2016).

Gaur egun, ingurune digitalean ikus-entzunezkoa da pisu gehien duen arloa (Sandvine, 2018). Interneten 2018an mugitu zen trafiko guztiaren %57 bideoa zen eta beste %8 bideo-jokoak. Trafiko nagusi horretan euskarak ez du tokirik (Waliño, 2017): ez dago apenas euskarazko edukirik Netflix edo Youtube bezalako plataforma erraldoietan, eta bideo-jokoen munduan ere hizkuntza nagusiak baino ez daude. Baina, ikusi dugun moduan, ingurune digitalean euskarak duen eskaintza baloratzeko ga-

**Gaur egun,
ingurune
digitalean
ikus-entzunezkoa
da pisu gehien
duen arloa.
Interneten
2018an mugitu
zen trafiko
guztiaren %57
bideoa zen eta
beste %8 bideo-
jokoak. Trafiko
nagusi horretan
euskarak ez du
tokirik: ez dago
apenas
euskarazko
edukirik.**

raian, ezin gara testu hutsera mugatu, ikus-entzunezkoak, bideo-jokoak, eta beste alor batzuk ere hartu behar dira kontuan, eta hor euskarak oso presentzia txikia du.

Edukien alorrean euskararen egoera mugatua bada ere, teknologiaren arloan ezin esan hobea denik. Gaur egun teknologiarekin dugun harremanean hizkuntza ezinbestekoa dugu: ingurune digitala zabaltzen ari da, eta sortzen ari diren eremu berrietan euskara kanpo ari da gelditzen: automobil edo telebistak interfazez hornituta datoz, baina euskararik gabe. Berdin bideo-joko plataforma, etxeko gailu adimendunak, eta beselako inguruneak ere. Teknologiarekin dugun harreman hau, gainera, gero eta gehiago hizkuntzaren bidez egiten dugu, ahoz ematen dizkiogu aginduak mugikorrari, edo etxeko laguntzaile adimendunari, baina agindu horiek ezin dira euskaraz eman, nahiz eta euskararentzat hizkuntza teknologia asko garatu den Euskal Herrian.

Europako Batasunak hainbat plan izan ditu hizkuntza teknologien alorrean I+G+b proiektuak bideratzeko azken urteotan. Hauen artean, 2017. urtearen hasieran aurkeztutako "Language equality in the digital age - Towards a Human Language Project" (Europako Parlamentua, 2017) txostena azpimarratzekoa da. Bertan Europak bizi duen eleaniztasunak suposatzen duen arazoa aurkezten da, eta Hizkuntza Teknologiak hori garatzeko suposatzen duen aukera.

“The EU is a unique endeavour involving more than 500 million citizens sharing about 80 different languages, and while multilingualism is a key feature, it is also one of the most substantial challenges for the creation of a truly integrated EU. Language barriers have a profound effect on cross-border public services, on fostering a common European identity, on workers’ mobility, and on cross-border e-commerce and trade, in the context of a Digital Single Market. The emergence of new technological approaches, based on increased computational power and access to sizeable amounts of data, are making Human Language Technologies (HLT) a real solution to overcoming language barriers. However, several challenges, such as market fragmentation and uncoordinated funding strategies, are hindering the European HLT community, including research and industry.” [(Europako Parlamentua, 2017)]

Hizkuntza teknologiak ezinbesteko tresna dira gaur egun hizkuntzen bizitasun digitala bermatzeko, baina euskara Ingurune Digitalean garatuko bada garapen hau ez da mundu globalizatuan lehiatzen diren erraldoien eskutik iritsiko. Meta-net sareak landutako “Euskara aro digitalean” liburu zurian (Rehm, 2012) adierazten den moduan, euskararentzat garatutako teknologia gehiena Euskal Herrian garatu da, bertako eragile, enpresa, unibertsitate eta ikerketa-zentroyen eskutik.

Euskal Herria aitzindaria izan da alor honetan, eta euskararentzat goimailako teknologia garatu da unibertsitate zein enpresa eta ikerketa-zentroyetan. EHUko IXA Taldeak 2018ko apirilaren 16an Eusko Legebiltzarreko Kultura, euskara eta kirol batzordean egindako agerraldian (Eusko Legebiltzarra, 2018) “Hizkuntza-teknologiaren abagunea” (IXA Taldea, 2017) izeneko txostena aurkeztu zuen, eta bertan honakoa azpimarratzen dute:

“Kalitate handiko hizkuntza teknologia garatzea ezinbestekoa eta presazkoa da euskararen kasuan. Ezinbestekoa, hizkuntzaren beraren irautea bermatu nahi bada; eta presazkoa, inondik ere, teknologia hauen bilakabidea eta berritze abiadura ikusita atzean geratzeko arriskua benetakoa baita. Euskal komunitatearen ikuspegitik, bada, helburu polita –eta egingarria– litzateke epe laburrean –edo ertainean– teknologia horiek guztiak aurreko atalean aipatutako egoera ertain edo on horietara ekartzea.

Teknologia horiek bultzatzea ohikoa da gure inguruko administrazioetan. Laguntzak bi arlotan bana daitezke, lotuta badaude ere: ikerkuntza eta garapena, batetik, eta hizkuntzen babesa, bestetik. Euskararen kasuan biak uztar daitezkeelakoan gaude.” [IXA Taldea, 2017]

Ikusten denez, euskararentzat hizkuntza teknologia garatu den arren, oraindik urrun gaude gaur egun behar den mailara iristeko. Meta-net sa-

**Hizkuntza
teknologiak
ezinbesteko
tresna dira gaur
egun hizkuntzen
bizitasun digitala
bermatzeko,
baina euskara
Ingurune
Digitalean
garatuko bada
garapen hau ez
da mundu
globalizatuan
lehiatzen diren
erraldoien
eskutik iritsiko.**

Teknologikoki ere, euskara hizkuntza nagusien pare jarri behar dugu horretarako artearen egoerako hizkuntza teknologiak garatuz. Euskarazko edukien eta tresnen eskaintza zabaldu eta bideragarri egingo duen erabiltzaile komunitate aktiboa garatu behar dugu.

rearen txostenean adierazten den moduan, euskara oraindik ere arrisku handiko hizkuntzen multzoan dago, ez dagoelako behar bezain garatua.

Hau ikusita esan daiteke euskararen bizitasun digitala ez dela nahikoa. Euskarak eduki gehiago behar ditu sarean, Euskal Herrian argitaratzen diren webguneetan euskarak presentzia handiagoa behar du, eta gaur egun nagusi diren ikus-entzunezko plataformatan euskarazko eskaintza indartu behar da. Teknologikoki ere, euskara hizkuntza nagusien pare jarri behar dugu horretarako artearen egoerako hizkuntza teknologiak garatuz. Euskarazko edukien eta tresnen eskaintza zabaldu eta bideragarri egingo duen erabiltzaile komunitate aktiboa garatu behar dugu.

NAHIKOA

I Euskara hizkuntza txikia izanik eta duen hiztun kopuruaren arabera, osasuntsu dago ingurune digitalean. Andras Kornai hizkuntzalariak hala adierazi zuen Berria egunkariari duela hilabete gutxi emandako elkarrizketan (Orzaiz, J., 2018):

“Ehunka hizkuntzaren egoera aztertu duzu zure lanean. Euskararena ere bai?”

Bai, eta adibide polita da, heriotza digitala saihestu eta goraldia bermatzeko gaitasuna duelako. Esparru digitalari dagokionez, osasuntsu sumatzen dut, beste hizkuntza asko ez bezala. Estatistika ugari erabili ditut bizirik dauden hizkuntzen eta hilzorian direnen profilak alderatzeko, eta aldagai guztiak aintzat hartuta, euskara egoera onean dagoela uste dut.” [Orzaiz, J., 2018]

Eusko Jaurlaritzak ere behin baino gehiagotan antzeko iritzia azaldu du. 2016ko maiatzaren 16an ‘Euskarazko IKTak: gomendioak herri-agintezentzat’ (Eusko Jaurlaritza, 2016a) txostenaren aurkezpen ekitaldian (Eusko Jaurlaritza, 2016b), Patxi Baztarrika Hizkuntza Politikarako Sailburuordeak honela laburtu zuen euskararen bizitasun digitala:

“Gurera ekarriz, maiz entzun dugun legez, euskararen osasun digitala ona dela nabarmendu behar da. Hona hemen hainbat datu hori erakusten dutenak:

— Munduko hizkuntzen %5a besterik ez da erabiltzen Interneten, eta horietako bat euskara da, zeina sareko nabigazio hizkuntzen artean 44. tokian dagoen.

— Twitterreko lehenengo 33 hizkuntzen artean dago euskara.

— Wikipedia 292 hizkuntzatan dago, eta horietako bat euskara da. Euskarazko Wikipedian 245.841 artikulutik gora daude egun, eta 31. postuan dago, Europar Batasunean ofizialak diren hainbat estatu hizkuntzaren gainera.

— Facebook, Google eta beste sare sozial zein web zerbitzu ezagunetako asko (Firefox nabigatzailea, Wordpress plataforma, Moodle LMSa...) euskaraz erabiltzeko aukera dago.

— Euskaraz idatzi, nabigatu, komunikatu, jolastu eta lan egiteko aukera dugu; izan ere, horiek denak egiteko aukera eskaintzen baitute euskarara itzuli edota lokalizatutako tresnek.

Agerikoa da, beraz, aurrerapauso handiak eta nabarmenak egin dituela euskarak azken urteetan Informazio eta Komunikazio Teknologien (IKT) alorrean eta Interneteko esparruan; hala ere, ezin da ahaztu, aurrerantzean hizkuntza bizia izango bada, euskara teknologia berrietan integratzen jarraitzeko ahalegin bateratuak egiten segitzea ezinbestekoa dela. **[Eusko Jaurlaritza, 2016b]**

Euskararen bizitasun digital ona adierazteko erabilitako datu horietako batzuk hobek dira gaur egun. Adibidez, Wikipediaren kasuan, 350.000 artikuluen langa gainditua dago eta gaur egun euskarazko Wikipedia 29. tokian kokatzen da (Wikipedia 2019) munduko zerrendan.

Esan daiteke Wikipedia proiektuaren kasuan bezala, euskararen bizitasun digital onaren arrazoi nagusia bere komunitate aktiboa dela. Euskarak komunitate digital aktiboa du bere inguruan, etengabe edukiak sortu eta teknologiak euskarara egokitzen dituzten pertsona, entitate eta erakundeak ditugu. Komunitate honi esker bideratu zen .EUS domeinuaren sorrera, eta Interneten lehen mailako domeinua izateak euskarari beste hizkuntza askok ez duten babes berezia ematen dio sarean. Ildo hori sustatzeko politika aktiboak eta diru-laguntzak ere bideratu dira administrazioetik, eta horrek guztiak euskarak duen bizitasun digital ona (Waliño, 2016b) izan du emaitza, beste hizkuntza batzuekin gertatzen ez den moduan.

Egoera hau azaltzeko, Andras Kornaik “Goraldi digital” kontzeptuaz hitz egiten du Berriako elkarrizketan, heriotza digitalaren kontrako prozesu moduan:

“Heriotza digitalaren kontrako prozesua da. Digitalki hilik edo hiltzorian dagoen hiztun komunitate bat hasten bada bere hizkuntza online erabiltzen eta baliabideak bere mintzairara ekartzen, gero eta presentzia handiagoa izanen du eremu digitalean. Horretarako, baina, komunitate indartsua behar da, belaunaldi aldaketa bermatuko duena.” **[Orzaiz, J., 2018]**

Euskararen kasuan, komunitate digital aktiboa badago, baliabideak badaude, eta oinarri hau kontuan hartuta, euskarak “Goraldi digital” egoera bizi duela esan liteke.

GEHIEGI

I

Islandia da munduan Internet gehien erabiltzen duen herrialdea (Fontaine, 2016), eta, horrek, albiste ona izan beharko lukeen arren, ondorio negatiboak

Esan daiteke Wikipedia proiektuaren kasuan bezala, euskararen bizitasun digital onaren arrazoi nagusia bere komunitate aktiboa dela. Euskarak komunitate digital aktiboa du bere inguruan, etengabe edukiak sortu eta teknologiak euskarara egokitzen dituzten pertsona, entitate eta erakundeak ditugu.

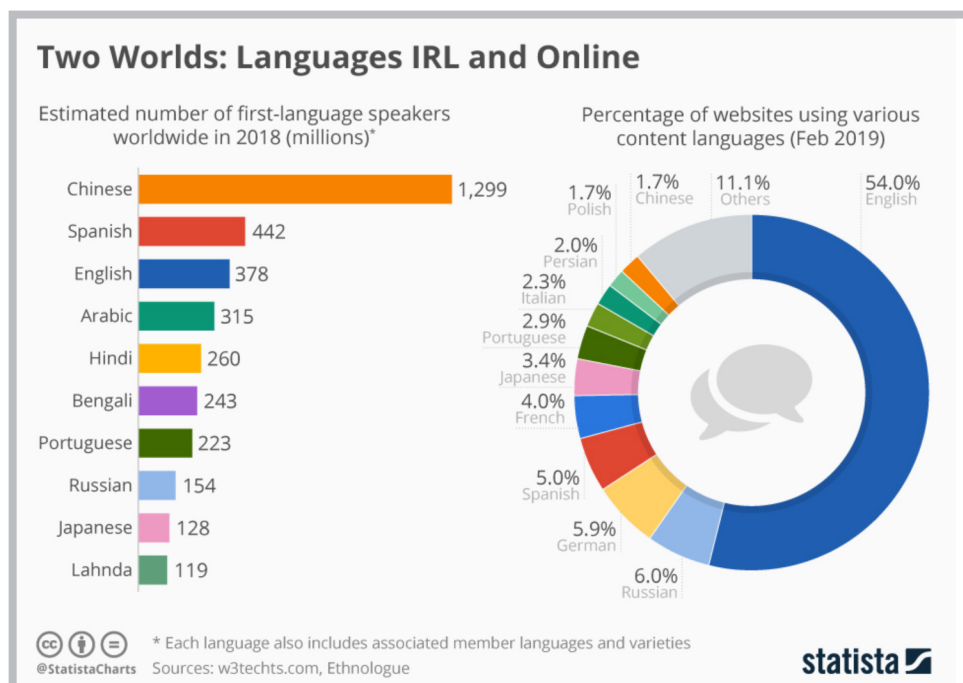
Hizkuntza bat bere lurraldean ofizial izatea ez da nahikoa bere bizitasun digitala bermatzeko, erabiltzaileek edukien kontsumoa hizkuntza nagusien alde bideratzen badute.

izan ditu hizkuntzaren egoeran. The Guardian egunkariak argitaratutako artikuluan batean (Henley, 2018) azaltzen zuenez, Islandiera itotzen ari da mundu digitalean. Bere 340.000 hiztunek eduki digital ia guztiak ingelesez kontsumitzen dituzte. Eiríkur Rögnvaldsson hizkuntzalari islandiarrak “minorizazio digitala” deitzen dio ataka horri: errealitatean gehiengoak hitz egiten duen hizkuntza mundu digitalean zokoratua denean. Honi erantzuteko, Islandiako estatuak berariazko plana garatu du, inbertsio be- reziak aurreikusiz hizkuntza teknologien garapenean (Hu, 2018):

“The state plans to spend the equivalent of \$20 million over the next five years to support public and private initiatives to build Icelandic-language technologies.”
[Hu, 2018]

Ikusten denez, hizkuntza bat bere lurraldean ofizial izatea ez da nahikoa bere bizitasun digitala bermatzeko, erabiltzaileek edukien kontsumoa hizkuntza nagusien alde bideratzen badute. Islandieraren kasua nabar- mena da, eskaintza badago bere hizkuntzan, baina eskariak ingelesaren alde egiten du, ugaritasuna eta ohitura nortasunaren aurretik jarritz.

Munduko beste hizkuntza nagusien kasuan ere ez dago orekarik Inter- neteko bizitasun digitala eta hizkuntzaren errealitate soziolinguistikoaren artean. Hurrengo grafikan ikus daitekeen moduan, hiztun gehien dituz- ten hizkuntzak ez dira sarean gehien erabiltzen direnak. Hemen ere in- gelesaren nagusitasunak gainerako hizkuntzak gailentzen ditu.

Hau ikusita, euskararen kasuan sarean dugun eskaintza eskariarekin alderatzea ezinbestekoa dugu. Ez du ezertarako balio euskarazko edukiak argitaratzea euskaraz kontsumitzeko ohiturak indartzen ez badira. Esaterako, webgune askok erabiltzaileak bere nabigatzailean ezarritako nabigazio-hizkuntzan erakusten dute edukia, baina Euskal Herriko erabiltzaileen %3k dauka nabigazio-hizkuntza moduan euskara lehenetsita. Ondorioz, edukia erdaraz jasotzen dute erabiltzaile gehienek modu lehenetsian. Mugikorren kasuan egoera antzekoa da: *Interneten ere Lehen Hitza euskaraz* (Lehen hitza euskaraz, 2019) kanpainaren baitan aztertutako ia 4.000 gailutatik %65 euskaraz jar daitezke, baina erabiltzaileen gehiengo batek hizkuntza ez aldatu eta mugikorra erdaraz erabiltzen jarraitzearen aldeko hautua egin du.

Merkatuaren logika honi jarraituta, eskaria eta eskaintzaren arteko lotura erabatekoa da. Lorea Arakistainek Sarean.eus-en (Arakistain, 2017) idatzitako artikulu batean honela azaltzen zuen:

“Mugikorraren hizkuntza eta nabigazio-hizkuntza ez dira eremu pribatuak: bisitatzeko dituzun webguneek, deskargatzeko dituzun aplikazioek eta hauen atzean dauden pertsonak badakite zein hizkuntzatan daukazun zure gailuak, guztiguztiak. Eta, datu horietan oinarrituta eta eskari-eskaintzaren logikari jarraituta hartzen dituzte erabakiak.” [Arakistain, 2017]

Zein izango da honen ondorioa? Googlek datu hau ikusita seguruenik Android sistematik euskara kentzea erabaki lezake. Zertarako gastatu dirua euskaldunok erabiliko ez dugun hizkuntza bat eskaintzen?

Andras Kornai berak ere, Berrian emandako elkarrizketan honela azaltzen zuen egoera hau:

“Hortaz, Interneteko baliabideak hizkuntza batera itzultzea ez da nahikoa mintzaira hori biziberritzeko?”

Ez, hizkuntza horrek ez baitu baliorik izanen komunikaziorako tresna gisa. Garrantzitsua da, noski, online baliabideak hizkuntza guztietan eskuragarri jartzea, baina horrekin bakarrik nekez lortuko dugu mintzaira gutxitu bat biziberritzea. Adibide bat jarriko dizut: latina. Inork ez du latinez hitz egiten, hizkuntza hila da; eta, hala ere, webgune, artikulu eta baliabide ugari daude latinera itzulita. Horrek esan nahi du latina biziberritzeko bidean dagoela? Ez. Presentzia digitala izan dezake, baina mende ugari daramatza hilik. Hortaz, digitalki prestatuta dauden hiztunak behar dira beste ezer baino gehiago.” [Orzaiz, J., 2018]

Hau guztia kontuan hartuta, ezinbestekoa da ezagutza eta kontzientzia-zioa lantzea, erabileraren alderdian eraginez. Eskaintza handia izan de-

Euskararen kasuan sarean dugun eskaintza eskariarekin alderatzea ezinbestekoa dugu. Ez du ezertarako balio euskarazko edukiak argitaratzea euskaraz kontsumitzeko ohiturak indartzen ez badira.

***Euskarak badu
eskaintza sarean,
badago edukia
eta badaude
tresnak, baina ez
dira nahikoa,
ingurune digitala
aldatuz baitoa.***

zakegu baina eskaria txikia da, eta bereziki gazteen artean kontzientzia piztea ezinbestekoa da, Andras Kornaik aipatutako belaunaldi aldaketa bermatu nahi badugu.

ONDORIOAK

I
Euskararen bizitasun digitala ispiluaren aurrean jartzen dugunean, eskaintza eta eskaria aurrez aurre talka egiten ikus ditzakegu: euskarak badu eskaintza sarean, badago edukia eta badaude tresnak, baina ez dira nahikoa, ingurune digitala aldatuz baitoa. Datuek erakusten digute eskaintza mugatua dela, eta hain aldakorra den ingurune digitalean ezinbestean areagotu behar dugula euskararen bizitasun digitala bermatu nahi badugu.

Bestalde, erabiltzaileek hizkuntza nagusien alde egiten dutela kontuan izanik dugun eskaintza gehiegi ere izan daitekeela ondoriozta daiteke. Honek kontraesana dirudi, baina euskararen bizitasun digitala ez da eskaintzara mugatzen, erabilerarik gabeko eskaintzak ez baitu etorkizunik. Erabiltzaileak trebatu eta motibatuz behar ditugu, gure komunitate digitala indartu eta ingurune digitala hain berezkoa duten belaunaldi berriak sarean euskaraz kontsumitu eta sortzera bultzatu.

Ondorioz, aztertutako datuak oinarri hartuta, “nolakoa da euskararen bizitasun digitala?” berriz galdetuko bagenu, honela erantzun genezake: euskararen bizitasun digitala ona da, baina tresna eta edukien eskaintza ingurune digitalaren aldatetara egokitu behar ditugu, eta erabiltzaileak kontzientziatu eta aktibatu euskararen alde ingurune digitalean ere. Euskararen bizitasun digitala bermatu nahi badugu eskaintza eta eskaria, biak, indartu behar ditugu.

ERREFERENTZIA BIBLIOGRAFIKOAK

- Altuna, O. (2016). *Hizkuntzen erabileraren kale-neurketa*. Euskal Herria, 2016. Soziolinguistika Klusterra. <http://www.soziolinguistika.eus/kale-neurketaeh>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Arakistain, L. (2017). *Lehen Hitza ohiko galderak*- <https://www.sarean.eus/lehen-hitza-ohiko-galderak/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Europako Parlamentua (2017). *Language equality in the digital age - Towards a Human Language Project*. <https://labur.eus/ormkC>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Eusko Jaurlaritza (2016a) *Euskarazko IKTak: gomendioak herri-aginteentzat*. Euskararen Aholku Batzordea. Eusko Jaurlaritza, 2016. <https://labur.eus/gomendioak>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Eusko Jaurlaritza (2016b): *Euskarazko IKTak: gomendioak herri-aginteentzat*. Albistea. http://www.irekia.eus/eu/news/32675?criterio_id=

- 774257&page=2&track=1. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Eusko Legebiltzarra (2018): <https://labur.eus/aMNjV>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Fontaine, Paul (2016). Iceland Tops The World In Per Capita Internet Use. <https://grapevine.is/news/2016/01/29/iceland-tops-the-world-in-per-capita-internet-use/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Henley, J (2018). Icelandic language battles threat of 'digital extinction'. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/26/icelandic-language-battles-threat-of-digital-extinction>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Hu, C. (2018). Iceland's battle against digital extinction. *Quartz*. <https://qz.com/1381024/the-icelandic-language-fights-digital-extinction/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- IXA Taldea (2017) *Hizkuntza-teknologiaren abagunea*. Eusko Legebiltzarra <http://www.legebiltzarra.eus/irud/11/00/009531.pdf>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Lehen hitza euskaraz (2019). Lehen hitza.eus <https://www.lehenhitza.eus/mugikorrak/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Orzaiz, J. (2018). *Hizkuntza askok ez bezala, osasun digital ona dauka euskarak*. Berria https://www.berria.eus/paperekoa/1857/008/001/2018-11-02/hizkuntza_askok_ez_bezala_osasun_digital_ona_dauka_euskarak.htm. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- PuntuEUS Fundazioa (2018). *PuntuEUS Behatokia 2018*. <https://www.domeinuak.eus/eu/behatokia>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Rehm G, Uszkoreit H. (2012). *Euskara aro digitalean, laborpen exekutiboa*. META-NET White Paper Series, Springer. <http://www.metanet.eu/whitepapers/volumes/basque-executive-summary-eu>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Sandvine (2018). *Global Internet Phenomena Report* <https://www.sandvine.com/phenomena>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Waliño, J. (2016a). *Euskara eta Internet: zortzigarren lurraldea konkistatzen*. Euskera 61, Euskaltzaindia (42-44. or) <http://www.euskaltzaindia.eus/dok/euskera/80887.pdf>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Waliño, J. (2016b). *Gailurra beti dago gorago*. Gailurra beti dago gorago. Josu Waliño. <https://www.sarean.eus/gailurra-beti-dago-gorago/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Waliño, J. (2017). *Minutu bat euskaraz Interneten*. <https://www.sarean.eus/minutu-bat-euskaraz-interneten/>. [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Waliño, J. (2018). *Euskararen Estrategia Digitala, hausnarketarako ideiak*. <https://www.sarean.eus/euskararen-estrategia-digitala-hausnarketarako-ideiak/> [Azken kontsulta: 2019-04-01].
- Wikipedia. List of Wikipedias (2019). https://meta.wikimedia.org/wiki/List_of_Wikipedias. [Azken kontsulta: 2019-04-01].